

Media : Financial times

Chorvatsko usiluje o roli „energetické brány“ východní Evropy

Marton Dunai 17.Oct 2022

Členský stát EU se připravuje pomoci zaplnit regionální prázdnotu, kterou zanechaly ruské škrty, a zároveň se soustředí na zelenou energii.

Válka na Ukrajině odhalila závislost EU na ruských fosilních palivech, ale ropovod koncipovaný jako jugoslávský rival sovětské infrastruktury by mohl pomoci Chorvatsku vyjít z evropské energetické krize jako vítěz.

Záhřeb pracuje na plánech, které by mohly zdvojnásobit kapacitu ropovodu Adria na 2 miliony tun měsíčně. To by bylo záchranné lano pro další členské země EU Maďarsko, Slovensko a Slovinsko i Srbsko a Bosnu, které mají terminály a rafinerie napojené na plynovod a snaží se snížit závislost na ruském plynu.

Zvyšuje také svou kapacitu pro dovoz zkapalněného zemního plynu ze současných 2,9 miliardy metrů krychlových ročně na 6,1 miliardy m³/rok, zatímco masivní investiční cyklus do větrné a solární energie jí umožní stát se čistým vývozcem energie, uvedli analytici.

„Chorvatsko má dobrou šanci stát se energetickou bránou pro řadu sousedních středoevropských zemí v současné energetické geopolitické situaci a potížích s dovozem energie z Ruska,“ řekl Igor Dekanić, profesor geologie a báňské fakulty záhřebské univerzity.

Chorvatsko začalo diverzifikovat své energetické zdroje dlouho před invazí Moskvy na Ukrajinu, dováželo rostoucí množství ropy z Ázerbájdžánu a Kazachstánu a zároveň snížilo toky ropy z Ruska na něco málo přes čtvrtinu celkového dovozu v roce 2020, což je nejnižší úroveň od roku 2003.

Jednotka zpětného zplynování v přístavu Omišalj posílila nezávislost Chorvatska na ruském plynu, což už bylo podle MMF méně než 1 procento jeho celkové spotřeby energie do roku 2020. Dovoz LNG, především z USA, nahradil ruské dodávky.

Nyní Záhřeb těží z toho, že se stal větším dodavatelem sousedů, kteří jsou nuceni diverzifikovat dovoz energie a vybírat zvýšené poplatky za překládku ropy a LNG.

Maďarsko, severovýchodní soused Chorvatska, také posiluje své jaderné energetické vazby. Budapešťská energetická skupina MOL je závislá na ropovodu Družba (Přátelství), který čerpá ruskou ropy přes Ukrajinu pro zásobování jejich rafinerií poblíž Budapešti a Bratislavy. Tento model nyní ohrožují sankce EU, možné válečné škody nebo ruské rozhodnutí zastavit toky, jako to udělala Moskva s plynem přes plynovod Nord Stream.

EU vyňala ropu z potrubí ze zákazu ruské ropy oznámeného v květnu, který vstoupí v platnost v prosinci, a nedávno oznámila plány na omezení ruské ropy. Dodávky byly přerušeny přes Družbu v srpnu, což je další připomínka pro země jižní a východní Evropy, aby urychlily pohotovostní plánování.

Záložní možností MOL byl ropovod Adria, který začíná v Omišalji. Může to konečně pomoci Budapešti snížit závislost na ruské ropě, což je plán, který poprvé vymyslela s Jugoslávií, když v 60. letech začaly diskuse o regionálním ropovodu. MOL také připravuje modernizaci svých rafinérií s možnou cenou 500 milionů eur, aby mohly zpracovávat lehčí neruské směsi ropy.

„Rafinérie vždy fungují na základě nejhorších scénářů,“ řekl výkonný ředitel MOL. „Nemáme žádné odstíny šedi.“ Pokud si něco dokážeme představit, musíme se na to připravit.“

Ropovod Adria, provozovaný chorvatskou společností JANAF (*obdoba českého MERO*), dokáže přepravit asi 1 mil. tun ropy měsíčně. Plánované další investice do zdvojnásobení kapacity by pokryly potřeby rafinérií v Maďarsku, na Slovensku a v Srbsku, uvedla společnost.

„Tento typ rozhodnutí by měl být učiněn.“ . . v souladu s oficiální energetickou politikou EU a chorvatské vlády,“ uvedla společnost. „ JANAF je připravena jednat rychle, jakmile padne rozhodnutí.“

Maďarsko a Srbsko minulý týden uvedly, že vybudují větev napojenou na ropovod Družba, aby zajistily, že Bělehrad bude i nadále dostávat levnější ruskou ropu.

Janaf zvýšil své ceny, aby mohl přečerpávat ropu sousedům, řekli lidé obeznámení s touto záležitostí. Většinová státní společnost odmítla odpovědět na podrobné otázky deníku Financial Times s odkazem na blíže nespecifikované obchodní závazky.

Zvýšení kapacity dovozu LNG v Omišalji na více než dvojnásobek roční spotřeby Chorvatska by mělo posílit regionální roli Záhřebu. „Tohle bude . . . skutečně udělat z Chorvatska regionální energetické centrum,“ řekl minulý měsíc premiér Andrej Plenković.

Chorvatsko by již mohlo převzít mnohem větší roli jako regionální uzel pro dovoz ropy a zemního plynu, pokud by se neodkládalo a nezpomalilo výstavbu svého terminálu LNG o deset let, řekl András Simonyi, energetický expert z Globálního energetického centra Atlantic Council.

„Chorvati mají velké zpoždění,“ řekl Simonyi. „Spojené státy rychle zvýší produkci LNG.“ . . EU rovněž přijala plyn jako přechodné palivo. Takže bude plyn. Bude ale v Evropě infrastruktura? Nikdo nebude čekat na Chorvatsko, které by mohlo posunout mnohem více plynu s většími ambicemi.“

Uměřený přístup Záhřebu, který sází na krátkodobé oživení poptávky po fosilních palivech při zachování zaměření na investice do zelené energie, se však může vyplatit.

Chorvatsko se svým dlouhým pobřežím Jaderského moře sleduje rychlý rozvoj solární a větrné energie, říká Dražen Jakšić, ředitel Záhřebského energetického institutu Hrvoje Požar. Existuje velký zájem investorů o podporu nových projektů, které by výrazně zvýšily současnou chorvatskou kapacitu výroby čisté energie o něco více než 1 GW, dodal.

Julije Domac, poradce prezidenta Zorana Milanoviće pro energetiku, řekl, že vláda se zaměřuje na rozšíření kapacity solární energie na 7 GW ze 160 MW a zdvojnásobení větrné energie ze současného 1 GW a pracuje na regulaci a modernizaci sítí, aby zemi umožnila přenášet více obnovitelné energie,

To jí umožní splnit svůj cíl vyřadit uhelné elektrárny, které stále zajišťují 40 procent její spotřeby elektřiny, do roku 2033 a stále mají přebytek energie na export, dodal.

"Nakonec bychom měli být vývozci zelené elektřiny," řekl Domac. "Jsme v pozici, abychom to byli."